

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Kjerlighedens Gjerninger

Citation: Kierkegaard, Søren: "Kjerlighedens Gjerninger", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 9*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2004 .
Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-kg-txt-shoot-ida43e6ff8-0e02-44c4-8aa7-a5056f64231f.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 9

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Kjerlighedens skjulte Liv og dets Kjendelighed paa Frugterne

Luc. VI, 44. Thi hvert Træ kjendes paa sin egne Frugt; thi man sanker ikke Figen af Torne, man plukker og ikke Viindruer af Tornebuske.

Dersom det var saaledes som indbildsk Kløgt mener, stolt af ikke at bedrages, at man Intet skulde troe, som man ikke kan see med sit sandselige Øie: da burde man først og fremmest lade være at troe paa Kjerlighed. Og hvis man gjorde det og gjorde det af Frygt for ikke at blive bedragen, var man saa ikke bedragen? Man kan jo bedrages paa mange Maader; man kan bedrages ved at troe det Usande, men man bedrages dog vel ogsaa ved ikke at troe det Sande; man kan bedrages ved Skinnet, men man bedrages dog vel ogsaa ved det kløgtige Skin, ved den smigrende Indbildskhed, der veed sig ganske sikkert mod at være bedragen. Og hvilket Bedrag er vel det farligste? Hvis Helbredelse er tvivlsomst, enten Dens, der ikke seer, eller Dens, der seer og dog ikke seer? Hvad er vanskeligst, at vække En, der sover, eller at vække En, der vaagen drømmer, at han er vaagen? Hvilket Syn er sørgeligst, enten det, der strax og ubetinget rører til Taarer, Synet af den i Kjerlighed ulykkelig Bedragne, eller det, som i en vis Forstand kunde friste Latteren, Synet af den Selvbedragne, hvis taabelige Indbildskhed af ikke at være bedragen vistnok er latterlig og til at lee af, dersom det Latterlige ikke her var et endnu stærkere Udtryk for Rædselen ved at betegne, at han ikke er Taarer værd.

At bedrage sig selv for Kjerlighed er det forfærdeligste, er et evigt Tab, for hvilket der ingen Erstatning er hverken i Tid eller i Evighed. Thi naar ellers, hvor forskjellig den end kan være, Talen er om at bedrages i Forhold til Kjerlighed, da forholder den Bedragne sig dog til Kjerlighed, og Bedraget er kun, at den ikke var der, hvor den meentes at være; men den Selvbedragne har lukket sig selv ude og lukker sig selv ude fra Kjerlighed. Der tales ogsaa om at bedrages af Livet eller i Livet, men den, der selvbedrager sig selv for at leve, hans Tab er uerstatteligt. Endog Den, der hele Livet igjennem blev bedraget af Livet, ham kan Evigheden gjemme rigelig Erstatning for; men den Selvbedragne har forhindret sig selv i at vinde det Evige. Den, der netop ved sin Kjerlighed blev et Offer for menneskeligt Bedrag, o, hvad har han dog egentligen tabt, naar det i Evigheden viser sig, at Kjerligheden bliver, medens Bedraget er ophørt! Men Den, der snildt - bedrog sig selv ved kløgtigt at gaae i Klogskabens Snare, ak, hvis han end hele Livet igjennem prisede sig lykkelig i sin Indbildning, hvad har han dog ikke tabt, naar det i Evigheden viser sig, at han bedrog sig selv! Thi i Timeligheden kan det maaskee lykkes et Menneske at kunne undvære Kjerlighed, det kan maaskee lykkes ham at slippe Tiden igjennem uden at opdage Selvbedraget, det kan maaskee lykkes ham, det Forfærdelige, at blive - i en Indbildning, stolt af - at være i den; men i Evigheden kan han ikke undvære Kjerlighed, og ikke undgaae at opdage, at han forspildte Alt. Hvor er Tilværelsen saa alvorlig, hvor er den forfærdeligst, netop naar den, straffende, tillader den Selvraadige at raade sig selv, saa han faaer Lov at leve hen, stolt af - at være bedragen, indtil han engang faaer Lov at sande, at han for evigt bedrog sig selv! Sandeligen, Evigheden lader sig ikke spotte, snarere er det den, der end ikke behøver at bruge Magt, men almægtig bruger en Smule Spot for rædsomt at straffe den Formastelige. Hvad er det nemlig, der forbinder det Timelige og Evigheden, hvad er det Andet end Kjerlighed, som just derfor er før Alt, og bliver naar Alt er forbi. Men netop fordi Kjerligheden saaledes er Evighedens Baand, og netop fordi Timeligheden og Evigheden ere ueensartede, derfor kan Kjerligheden synes Timelighedens jordiske Kløgt en Byrde, og derfor kan det i Timeligheden synes den Sandselige en uhyre Lettelse at kaste dette Evighedens Baand af sig.

Den Selvbedragne mener jo rigtignok at kunne trøste sig, ja at have meer end seiret; det er skjult for ham i Daarens Indbildskhed, hvor trøstesløst hans Liv er. At han »har ophørt at sørge«, ville vi ikke negte ham; men hvad gavner dog dette, naar Frelsen netop vilde være at begynde for Alvor at sørge over sig selv! Den Selvbedragne mener maaskee endog at kunne trøste Andre, som bleve et Offer for Troløshedens Bedrag; men hvilken Afsindighed, naar Den, der selv tog Skade paa det Evige, vil helbrede Den, der i det Høieste er syg indtil Døden! Den Selvbedragne mener maaskee endog, ved en underlig Selvmodsigtelse, at være deeltagende med den ulykkelig Bedragne. Men hvis Du agter paa hans trøstende Tale og helbredende Viisdom, da vil Du kjende Kjerligheden paa Frugterne: paa Spottens Bitterhed, paa Forstandighedens Skarphed, paa Mistroiskhedens giftige Aande, paa Forhærdelsens bidende Kulde, det er, det vil paa Frugterne være kjendeligt, at der ingen Kjerlighed er derinde.

Paa Frugterne kjender man Træet; »man sanker ikke Viindruer af Torne, eller Figen af Tidsler« (Math. 7, 16); vil Du sanke dem der, da skal Du ikke blot sanke forgjeves, men Tornene skulle vise Dig, at Du sanker forgjeves. *Thi hvert Træ kjendes paa sine egne Frugt.* Det kan jo være saa, at der er tvende Frugter, som meget nøie ligne hinanden, den ene er sund og velmagende, den anden beedsk og giftig; stundom er ogsaa den giftige meget velmagende, den sunde noget bitter i Smagen. Saaledes kjendes ogsaa Kjerligheden paa dens egne Frugt. Tager man feil, maa det være, fordi man enten ikke kjender Frugterne, eller ikke veed at skjønne rigtigt i det enkelte Tilfælde. Som naar et Menneske tager feil og kalder Det Kjerlighed, der egentligen er Selvkjerlighed: naar han høit forsikkrer, at han ikke kan leve uden den Elskede, men Intet vil høre om at Kjerlighedens Opgave og Fordring er, at fornegte sig selv og at opgive denne Elskovens Selvkjerlighed. Eller som naar et Menneske tager feil og kalder Det, der er svag Eftergivenhed, med Kjerlighedens Navn, Det, som er fordærveligt Klynkerie, eller skadeligt Sammenhold, eller forfængeligt Væsen, eller Selvsyngens Forbindelser, eller Smigreriets Bestikkelser, eller Øieblikkets Tilsyneladelser, eller Timelighedens Forhold, med Kjerlighedens Navn. Der gives jo en Blomst, som kaldes Evighedens Blomst, men der gives, mærkeligt nok, ogsaa en saakaldet Evighedsblomst, der, liig de forkrænkelige Blomster, kun blomstrer til en vis Tid om Aaret: hvilken Feiltagelse at kalde den sidste en Evighedens Blomst! Og dog seer det saa skuffende ud i Blomstringens Øieblik. Men hvert Træ kjendes paa sin egne Frugt, saaledes ogsaa Kjerligheden paa dens egne, og den Kjerlighed, om hvilken Christendommen taler, paa dens egne Frugt: at den har Evighedens Sandhed i sig. Al anden Kjerlighed, hvad enten den, menneskelig talt, tidlig afblomstrer og forandres, eller den elskeligt bevarer sig i Timelighedens Aarstid: den er dog forgængelig, den blomstrer kun. Dette er just det Skrøbelige og det Veemodige ved den, hvad enten den blomstrer en Time eller 70 Aar, den blomstrer kun; men den christelige Kjerlighed er evig. Derfor vilde Ingen, hvis han forstaaer sig selv, falde paa at sige om den christelige Kjerlighed, at den blomstrer; ingen Digter, hvis han forstaaer sig selv, vil falde paa at besyngte den. Thi hvad Digteren skal besyngte maa have det Veemod, som er hans eget Livs Gaade: maa blomstre – ak, og maa forgaae. Men den christelige Kjerlighed bliver, og just derfor er den; thi hvad der forgaar det blomstrer, og hvad der blomstrer det forgaar, men hvad der er kan ikke besynges, det maa troes og det maa leves.

Dog naar man siger, at Kjerligheden kjendes paa Frugterne, saa siger man dermed tillige, at Kjerligheden selv i en vis Forstand er i det Skjulte, og netop derfor kun til at kjende paa de aabenbarende Frugter. Dette er just og Tilfældet. Ethvert Liv, saaledes ogsaa Kjerlighedens, er skjult som saadant, men aabenbart i et Andet. Plantens Liv er skjult, Frugten er Aabenbaringen; Tankens Liv er skjult, Talens Yttring det Aabenbarende. De foreløste hellige Ord tale derfor om et Dobbelt, medens de dog kun skjult tale om det Ene; der er i Udsagnet aabenbart indeholdt een Tanke, men der er tillige skjult indeholdt en anden.

Saa lader os da drage begge Tanker frem for Betragtningen, idet vi nu ville tale om:

Kjerlighedens skjulte Liv og dets Kjendelighed paa Frugterne.

Hvorfra kommer Kjerligheden, hvorfra har den sin Oprindelse og sit Udspring, hvor er det Sted, som for den er Tilholdet, fra hvilket den udgaar? Ja, dette Sted er skjult eller er i det Skjulte. Der er et Sted i et Menneskes Inderste; fra dette Sted udgaar Kjerlighedens Liv, thi »fra Hjertet udgaar Livet«. Men see dette Sted kan Du ikke; hvor langt Du end trænger ind, Oprindelsen unddrager sig i Fjernhed og Skjulthed; selv naar Du er trængt længst ind, Oprindelsen er endnu bestandig som et Stykke længere inde, ligesom Kildens Udspring, der just, naar du er det nærmest, er længere borte. Fra dette Sted udgaar Kjerligheden, ad mangfoldige Veie; men ad ingen af disse Veie kan Du trænge ind i dens skjulte Tilblivelse. Som Gud boer i et Lys, fra hvilket hver en Straale udgaar, der oplyser Verden, medens dog Ingen ad disse Veie kan trænge ind efter for at see Gud, thi Lysets Veie forvandle sig til Mørke, naar man vender sig mod Lyset: saaledes boer Kjerligheden i det Skjulte, eller skjult i det Inderste. Som Kildens Væld ved sin Rislens nynnende Overtalelse lokker, ja næsten beder Mennesket at gaae ad *den Vei*, og ikke nysgjerrigt at ville trænge ind for at finde dens Udspring og gjøre dens Hemmelighed aabenbar; som Solens Straale indbyder Mennesket ved dens Hjælp at betragte Verdens Herlighed, men advarende straffer den Formastelige med Blindhed, naar han vil vende sig om for nysgjerrigt og frækt at opdage Lysets Oprindelse; som Troen vinkende tilbyder sig at være Menneskets Ledsager paa Livets Vei, men forstener den Frække, som vender sig om for frækt at begribe: saaledes er det Kjerlighedens Ønske og Bøn, at dens forborgne Udspring og dens skjulte Liv i det Inderste maa forblive en Hemmelighed, at Ingen nysgjerrigt og frækt vil trænge forstyrrende ind for at see, hvad han dog ikke kan see, men hvad han vel ved sin Nysgjerrighed kan forspilde sig Glæden og Velsignelsen af. Det er altid den smerteligste Lidelse, naar Lægen nødsages til sønderlemmende at trænge ind i de ædlere og derfor just skjulte Dele af Legemet; saaledes er det ogsaa den smerteligste Lidelse og tillige det Fordærveligste, naar Nogen, istedenfor at glædes ved Kjerligheden i dens Aabenbarelser, vil glæde sig ved at udgrunde den, det er ved at forstyrre den.

Kjerlighedens skjulte Liv er i det Inderste, uudgrundeligt, og da igjen i et uudgrundeligt Sammenhæng med hele Tilværelsen. Som den stille Søe grunder dybt i de skjulte Kildevæld, hvilke intet Øie saa, saaledes

grunder et Menneskes Kjerlighed endnu dybere, i Guds Kjerlighed. Dersom der intet Væld var i Bunden, dersom Gud ikke var Kjerlighed, da var hverken den lille Søe, ei heller et Menneskes Kjerlighed. Som den stille Søe grunder mørkt i det dybe Væld, saaledes grunder et Menneskes Kjerlighed gaadefuldt i Guds. Som den stille Søe vel indbyder Dig at betragte den, men ved Mørkhedens Speilbillede forbyder Dig at gennemskue den: saaledes forbyder Kjerlighedens gaadefulde Oprindelse i Guds Kjerlighed Dig at see dens Grund; naar Du mener at see den, da er det et Speilbillede, der bedrager Dig, som var Det Grundens, det, der kun skjuler over den dybere Grund. Som det sindrige Gjemmes Laag, netop for ganske at skjule Gjemmet, seer ud som Bunden, saaledes seer bedragende Det ud som Grundens Dyb, det, der kun skjuler over det endnu Dybere.

Saaledes er Kjerlighedens Liv skjult; men dens skjulte Liv er i sig selv Bevægelse, og har Evigheden i sig. Som den stille Søe, hvor roligt den end ligger, dog egentligen er rindende Vand, thi er ikke Kildevældet i Bunden: saaledes er Kjerligheden, hvor stille den end er i sin Forborgenhed, dog rindende. Men den stille Søe kan udtørres, naar Vældet engang standser; Kjerlighedens Liv derimod har et evigt Væld. Dette Liv er friskt og evigt; ingen Kulde kan isne det, dertil er det for varmt i sig, og ingen Varme kan matte det, dertil er det for friskt i sin Kølighed. Men skjult er det; og naar der i Evangeliet er Tale om dette Livs Kjendelighed paa Frugterne, da er Meningen for Alt ikke denne, at man skulde urolige og forstyrre denne Skjulthed, at man skulde hengive sig til lagttagelse eller til opdagende Selvbetragtning, hvad kun »bedrøver Aanden« og sinker Væxten.

Dog er dette Kjerlighedens skjulte Liv *kjendeligt paa Frugterne*, ja, og det er en Trang i Kjerligheden at kunne kjendes paa Frugterne. O, hvor skjøndt er dog ikke dette, at hvad der betegner det Kummerligste, at det Samme betegner den høieste Rigdom! Thi Trang, at have Trang og at være en Trængende, hvor nødtigt vil et Menneske, at dette skal siges om ham! Og dog sige vi det Høieste naar vi sige om Digteren »det er ham en Trang at digte«, om Taleren »det er ham en Trang at tale«, om Pigen »det er hende en Trang at elske«. Ak, selv den meest Trængende, der har levet, hvis han dog har haft Kjerlighed, hvor riigt har ikke hans Liv været i Sammenligning med ham, den eneste Fattige, han, der levede Livet hen og aldrig følte Trang til Noget. Thi dette er jo dog netop Pigens høieste Rigdom, at hun trænger til den Elskede; dette er den Frommes høieste og sande Riigdom, at han trænger til Gud. Spørg dem, spørg Pigen, om hun kunde føle sig lige saa lykkelig, hvis hun lige saa godt kunde undvære den Elskede; spørg den Fromme, om han forstaaer eller ønsker det, at han lige saa godt kunde undvære Gud! Saaledes ogsaa med Kjerlighedens Kjendelighed paa Frugterne, der just derfor, naar Forholdet er det rette, siges at trænge sig frem, hvormed atter Rigdommen er betegnet. Dette maatte jo ogsaa være den største Marter, hvis det virkeligen var saa, at der i Kjerligheden selv kunde være den Selvmodsigtelse, at Kjerlighed bød at holde den skjult, bød at gjøre den ukjendelig. Var det ikke, som hvis Planten, der fornam Frodighedens Liv og Velsignelse i sig, ikke turde lade det blive kjendeligt, skulde, som var Velsignelsen en Forbandelse, beholde det for sig selv, ak, som en Hemmelighed i dens uforklarlige Visnen. Derfor er det heller ikke saaledes. Thi om end en enkelt bestemt Kjerlighedens Yttring, endog et Hjertesud blev - af Kjerlighed trængt tilbage i smertelig Forborgenhed: det samme Kjerlighedens Liv vil dog skaffe sig en anden Yttring og dog vorde kjendeligt paa Frugterne. O, I en ulykkelig Elskovs stille Martyrer; vel blev det en Hemmelighed, hvad I leed ved af Kjerlighed at maatte skjule en Kjerlighed; det blev aldrig kjendt, saa stor var netop Eders Kjerlighed, der bragte dette Offer: dog blev Eders Kjerlighed kjendt paa Frugterne! Og maaskee bleve just disse Frugter de kostelige, de, som modnedes ved en skjult Smertes stille Brand.

Træet kjendes paa *Frugterne*; thi vel kjendes Træet ogsaa paa *Bladene*, men Frugten er dog det væsentlige Kjende. Dersom Du derfor kjendte et Træ paa Bladene at være dette bestemte, men Du i Frugtens Tid opdagede, at det bar ingen Frugt: da vilde Du herpaa kjende, at det egentligen ikke var det Træ, som det ved Hjælp af Bladene udgav sig for. Just saaledes er det ogsaa med Kjerlighedens Kjendelighed. Apostelen Johannes siger (1 Joh. 3, 18) »Mine Børn! lader os ikke elske med Ord ei heller med Tunge, men i Gjerning og Sandhed.« Og hvormed skulle vi vel bedre sammenligne denne Kjerlighed i Ord og Talemaader end med Træets Blade; thi ogsaa Ordet og Udtrykket og Sprogets Opfindelser kan være et Kjende paa Kjerligheden, men det er usikkert. Det samme Ord kan i Ens Mund være saa righoldigt, saa tilforladeligt, i en Andens Mund være som Bladenes ubestemte Hvisken; det samme Ord kan i Ens Mund være som det »velsignede nærrende Korn,« i en Andens som Bladets ufrugtbare Deilighed. Derfor skal Du dog ikke holde Ordet tilbage, saa lidet som Du skal skjule den synlige Bevægelse, naar den er sand; thi dette kan netop være, ukjerligt at gjøre Uret, som naar man forholder et Menneske sit Tilgodehavende. Din Ven, Din Elskede, Dit Barn, eller Hvo, der ellers er Gjenstand for Din Kjerlighed, har en Fordring paa Yttringen af den ogsaa i Ord, naar den virkeligen bevæger Dig i Dit Indre. Bevægetheden er ikke Din Eiendom men den Andens, Yttringen er hans Tilgodehavende, da Du jo i Bevægetheden tilhører ham, som bevæger Dig, og bliver Dig bevidst, at Du tilhører ham. Naar Hjertet er fuldt, skal Du ikke misundeligt, fornemt, forfordelende den Anden, krænke ham i Stilhed ved at presse Læberne sammen; Du skal lade Munden tale af Hjertets Overflødighed; Du skal ikke skamme Dig ved Din Følelse, og endnu mindre ved redeligt at give Hver Sit. Men elske skal man ikke i Ord og Talemaader, og kjende Kjerligheden derpaa skal man heller ikke. Derimod skal man snarere paa saadanne Frugter, eller paa, at der kun er Blade, kjende, at Kjerligheden ikke har faaet Væxtens Tid. Sirach siger advarende (6, 4) »opæd Dine Blade, saa skal Du miste Dine Frugter, og lade Dig selv staae som et tørt Træ«; thi netop paa Ord og Talemaader som Kjerlighedens eneste Frugt kjender man,

at et Menneske i Utide har revet Bladene af, saa han ingen Frugt faaer, for ikke at tale om det Forfærdeligere, at man paa Ord og Talemaader stundom just kjender Bedrageren. Altsaa den umodne og den bedrageriske Kjerlighed er kjendelig paa, at Ord og Talemaader er dens eneste Frugt.

Man siger i Forhold til visse Væxter, at de maa sætte Hjerte; saaledes maa man ogsaa sige om et Menneskes Kjerlighed: skal den virkelig bære Frugt, og altsaa være kjendelig paa Frugten, da maa den først sætte Hjerte. Thi vistnok udgaaer Kjerligheden fra Hjertet, men lad os ikke iltomt derover glemme dette Evige, at Kjerligheden sætter Hjertet. Et ubestemt Hjertes flygtige Rørelser har vel ethvert Menneske, men det i den Forstand at have Hjerte af Naturen er uendelig forskjelligt fra det i Evighedens Forstand at sætte Hjerte. Og hvor sjældent er maaskee ikke just dette, at det Evige faaer saa megen Raadighed over et Menneske, at Kjerligheden i ham kommer til evigt at fæstne sig, eller til at sætte Hjerte. Dog er dette den væsentlige Betingelse for at bære Kjerlighedens *egne* Frugt, paa hvilken den kjendes. Som nemlig Kjerligheden selv ikke er til at see, derfor er det jo man maa troe paa den, saaledes er den heller ei ubetinget og ligefrem til at kjende paa nogen dens Yttring som saadan. – Der er intet Ord i det menneskelige Sprog, ikke eet eneste, ikke det helligste, om hvilket vi kunne sige: naar et Menneske bruger dette Ord, saa er derved ubetinget beviist, at der er Kjerlighed i ham. Tvertimod, det er endog saa, at et Ord af Een kan forvise os om, at der er Kjerlighed i ham, og det modsatte Ord af en Anden kan forvise os om, at der ligeledes er Kjerlighed i ham; det er saa, at det ene og samme Ord kan forvise os om, at der boer Kjerlighed i den Ene, som sagde det, og ikke i den Anden, som dog sagde det samme Ord. – Der er ingen Gjerning, ikke een eneste, ikke den bedste, om hvilken vi ubetinget tør sige: den, som gjør dette, han beviser ubetinget derved Kjerlighed. Det beroer paa, *hvorledes* Gjeringen gjøres. Der er jo Gjeringer, som i særlig Forstand kaldes Kjerlighedsgjeringer. Men sandeligen, fordi En giver Almisse, fordi han besøger Enken, klæder den Nøgne, dermed er hans Kjerlighed endnu ikke beviist eller kjendelig; thi man kan gjøre Kjerlighedsgjeringer paa en ukjerlig ja endog paa en selvkjerlig Maade, og naar saa er, er Kjerlighedsgjeringen dog ingen Kjerlighedens Gjerning. Du har vist oftere seet dette Sørgelige, Du har maaskee ogsaa stundom grebet Dig selv deri, hvad vel ethvert redeligt Menneske vil tilstaae om sig selv, netop fordi han ikke er ukjerlig og forhærdet nok til at overse det Væsentlige, til over *hvad* man gjør at glemme *hvorledes* man gjør det. Ak, Luther skal have sagt, at han ikke een eneste Gang i sit Liv havde bedet ganske uforstyrret af enhver adspredende Tanke; saaledes tilstaaer vel det redelige Menneske, at han aldrig, hvor ofte end, og hvor mangan Gang end villig og glad, han gav Almisse, har gjort det uden i Skrøbelighed, maaskee forstyrret af et tilfældigt Indtryk, maaskee med lunefuld Forkjerlighed, maaskee for at løskjøre sig, maaskee med bortvendt Aasyn – men ikke i bibelsk Forstand, maaskee uden at den venstre Haand blev vidende derom – men i Tankeløshed, maaskee tænkende paa sin egen Sorg – istedenfor at tænke paa den Fattiges, maaskee søgende Lindring ved at give Almisse – istedenfor at ville lindre Armoden: saa Kjerlighedsgjeringen dog ikke i høieste Forstand blev en Kjerlighedens Gjerning. – Altsaa, hvorledes Ordet siges og fremfor Alt hvorledes det menes, altsaa, hvorledes Gjeringen gjøres: dette er det afgjørende for at bestemme og for at kjende Kjerligheden paa Frugterne. Men atter her gjælder det, at der er intet, intet »Saaledes«, hvorom der ubetinget kan siges, at det ubetinget beviser Kjerlighedens Tilstedeværelse, eller at det ubetinget beviser, at den ikke er der.

Og dog staaer det fast, at Kjerligheden skal kjendes paa Frugterne. Men hine Textens hellige Ord ere jo heller ei sagte for at opmuntre os til at faae travlt med at dømme hinanden; de ere tvertimod sagte formanende til den Enkelte, til Dig, m. T., og til mig, for at opmuntre ham, at han ikke lader sin Kjerlighed blive ufrugtbar, men arbejder, at den maa *kunne* kjendes paa Frugterne, hvad enten disse nu af Andre blive kjendte eller ikke. Thi han skal jo ikke arbeide for, at Kjerligheden bliver kjendt paa Frugterne, men arbeide, at den maa kunne kjendes paa Frugterne; han skal i denne Arbeiden vogte paa sig selv, at det, at Kjerligheden kjendes, ikke bliver ham vigtigere end det ene Vigtige: at den har Frugterne og altsaa kan kjendes. Eet er, hvad klogt Raad man kan give Mennesket, hvad Forsigtighed man kan anprise for ikke at blive bedragen af Andre; noget Andet og noget langt Vigtigere er Evangeliets Opfordring til den Enkelte, at han betænker, at Træet kjendes paa Frugterne, og at det er ham eller hans Kjerlighed, der i Evangeliet er sammenlignet med Træet. I Evangeliet staaer der og ikke, som den kløgtige Tale vilde lyde »Du eller man skal kjende Træet paa Frugterne«; men der staaer »Træet skal kjendes paa Frugterne,« det er udlagt, Du, som læser disse Evangeliets Ord, Du er Træet. Hvad Propheten Nathan tilføjede til Parabelen »Du est Manden«, det behøver Evangeliet ikke at tilføie, da det allerede ligger i Udsagnets Form, og i, at det er et Evangeliums Ord. Thi Evangeliets guddommelige Myndighed taler ikke til det ene Menneske om det andet Menneske, ikke til Dig, m. T., om mig, eller til mig om Dig; nei, naar Evangeliet taler, taler det til den Enkelte; det taler ikke om os Mennesker, Dig og mig, men det taler *til* os Mennesker, Dig og mig, og det taler *om*, at Kjerligheden skal kjendes paa Frugterne.

Dersom derfor Nogen, overspændt og sværmerisk, eller hykkelsk, vilde lære, at Kjerligheden var en saadan skjult Følelse, at den var for fornem til at bære Frugt, eller en saadan skjult Følelse, at Frugterne hverken bevise for eller imod, ja at de giftige Frugter end ikke bevise Noget: da ville vi minde om Evangeliets Ord »Træet skal kjendes paa Frugterne.« Vi ville, ikke for at angribe, men for at væрге os selv mod Saadanne, minde om, at det gjælder her, hvad altid gjælder i Forhold til ethvert Evangeliets Ord, at »den, som gjør derefter, han er at ligne med en Mand, som bygger paa en Klippe.« »Naar da Skyregnen kommer« og ødelægger hiin fiintfølende Kjerligheds fornemme Skrøbelighed; »naar Veirene blæse og falde an mod«

Hykleriets Væv: da skal den sande Kjerlighed være kjendelig paa Frugterne. Thi sandelig, Kjerligheden skal være kjendelig paa Frugterne, men deraf følger dog vel ikke, at Du skal paatage Dig at være Kjenderen; ogsaa Træet skal kjendes paa Frugterne, men deraf følger dog vel ikke, at det er det ene Træ, som skal paatage sig at bedømme de andre, det er jo tvertimod bestandigt det enkelte Træ, der skal – bære Frugterne. Men frygte skal et Menneske ikke hverken Den, som kan slaae Legemet ihjel, ei heller Hykleren. Der er kun Een, som et Menneske skal frygte, det er Gud; og der er kun Een, et Menneske skal være bange for, det er sig selv. Sandeligen, Den, der i Frygt og Bæven mod Gud var bange for sig selv, ham har aldrig nogen Hykler bedraget. Men Den, der faaer travlt for at opspore Hyklere, hvad enten det nu lykkes ham eller ikke, han see sig vel for, at dette ikke ogsaa er et Hyklerie; thi saadanne Opdagelser ere dog vel neppe Kjerlighedens Frugter. Den derimod, hvis Kjerlighed i Sandhed bærer dens *egne* Frugt, han skal, uden at ville det og uden at eftertragte det, gjøre enhver Hykler aabenbar, som kommer ham nær, eller dog beskæmme ham; men den Kjerlige skal maaskee end ikke være vidende derom. Det maadeligste Værn mod Hyklerie er Klogskab, ja den er neppe et Værn, snarere et farligt Naboskab; det bedste Værn mod Hyklerie er Kjerlighed, ja den er ikke blot et Værn, men et svælgende Dyb, den har i al Evighed Intet med Hykleriet at skaffe. Ogsaa dette er en Frugt, hvorpaa Kjerlighed kjendes, at den sikkrer den Kjerlige mod at falde i Hyklerens Snare.

Men om dette nu end er saaledes, at Kjerligheden er kjendelig paa Frugterne, saa lader os dog ikke i noget Kjerlighedens Forhold til hinanden utaalmodigt, mistroisk, dømmende, fordre idelig og idelig at see Frugterne. Det Første, der blev udviklet i denne Tale, var, at man maa troe paa Kjerlighed, ellers mærker man slet ikke, at den er til; men nu vender Talen atter tilbage til det Første og siger gjentagende: troe paa Kjerlighed! Dette er det Første og det Sidste, der er at sige om Kjerlighed, naar man skal kjende den; men første Gang sagdes det i Modsætning til den frække Forstandighed, der vil negte Kjerlighedens Tilværelse, nu derimod, efter at dens Kjendelighed paa Frugterne er udviklet, siges det i Modsætning til den sygelige, ængstelige, nøieregnende Sneverhertethed, der i smaalig og kummerlig Mistroiskhed vil see Frugterne. Glem det ikke, at det jo vilde være en skjøn, en ædel, en hellig Frugt, paa hvilken Kjerligheden i Dig blev til at kjende, dersom Du i Forhold til et andet Menneske, hvis Kjerlighed maaskee bar ringere Frugt, var kjerlig nok til at see den skjønnere end den var. Kan Mistroiskhed virkeligen see Noget mindre end det er, saa kan ogsaa Kjerlighed see Noget større end det er. – Glem det ikke, at selv naar Du glæder Dig ved Kjerlighedens Frugter, naar Du paa dem kjender, at den boer i dette andet Menneske, glem det ikke, at det dog er endnu saligere at troe paa Kjerlighed. Just dette er et nyt Udtryk for Kjerlighedens Dybde, at, naar man har lært den at kjende paa Frugterne, man da atter vender tilbage til det Første, og vender tilbage til det som til det Høieste, til at troe paa Kjerlighed. Thi vel er Kjerlighedens Liv kjendeligt paa Frugterne, der gjøre det aabenbart, men Livet selv er dog mere end den enkelte Frugt og mere end alle Frugterne tilsammen som Du i noget Øieblik kunde optælle dem. Det sidste, det saligste, det ubetinget overbevisende Kjende paa Kjerlighed bliver derfor: Kjerligheden selv, som bliver kjendt og gjenkjendt af Kjerligheden i en Anden. Det Lige kjendes kun af det Lige; kun Den, der bliver i Kjerlighed, kan kjende Kjerligheden, ligesom hans Kjerlighed er til at kjende.